

Wat zegt de robot mij?

Essay door Jeroen Deckers, kwartiermaker bij Designplatform Rotterdam, in samen-spraak met Peter Troxler, lector Revolutie van de Maakindustrie aan de Hogeschool Rotterdam.

Bij gelegenheid van een BNO-avond op 24 mei 2017 te Rotterdam in Het Nieuwe Instituut

In Japan floreert wetenschappelijk onderzoek tot creatie van robots die menselijke zorgtaken overnemen. Eén van de opvallendste ontwerpen is ontstaan op een kruispunt waar de kunsten en de wetenschappen elkaar ontmoeten: Erica. Afgelopen maand schreef The Guardian over haar: *“Erica is 23. She has a beautiful, neutral face and speaks with a synthesised voice. She has a degree of autonomy – but can’t move her hands yet. Hiroshi Ishiguro is her ‘father’ and the bad boy of Japanese robotics. Together they will redefine what it means to be human and reveal that the future is closer than we might think.”*

Hiroshi Ishiguro, die aanvankelijk kunstschilder wilde worden, liet ruim tien jaar geleden zijn schilderambities achter zich om zich volledig toe te leggen op de creatie van robots. Hij werkt nauw samen met Dylan Glas. De heren zien zichzelf meer als kunstenaar dan als wetenschapper. Hun artistieke visie komt erop neer, dat zij het wezen van menselijke relaties en interacties pogen te doorgronden door middel van de bouw van robots met een menselijke lookalike. Wat hun onderzoek zeer Japans maakt berust op een cultuurverschijnsel aldaar, namelijk dat de ziel in Japan niet strikt is voorbehouden aan de mens. Ga er gerust van uit dat robots, ontworpen door Ishiguro en Glas, beschikken over een waarachtige ziel. Erica is nu in een fase van ontwikkeling, waarin zij eenvoudige gesprekken kan voeren met mensen die zij daarbij ook direct aankijkt. Wie recente video’s van Erica bestudeert, zal zich realiseren dat haar competenties niet ver meer verwijderd zijn van een vriendelijke doch neutrale serveerster die af en toe een kopje thee en een boterhammetje komt langsbrengen en een poosje later beleefd komt informeren of alles naar wens is. Aandachtspuntje is nog wel, dat Erica 1.0 de looks deelt met haar robot-collega Harmony, werkzaam in het oudste beroep van de wereld. Ofschoon dit geheel in lijn is met wat wij dagelijks opgescheept krijgen van de billboards in de stad, tot ergernis van vrouwen die geen behoefte hebben aan ongevraagd advies, roept dit de vraag op of een robot die zorgtaken uitvoert noodzakelijkerwijs cool en supersexy zou moeten zijn. Maar dit terzijde. Enfin, als iedereen uiteindelijk slaapt, staat Erica

in een kast op te laden voor een energieke volgende dag. Zij eist nauwelijks vierkante meters die in Japan al zo schaars zijn, zij is nooit ontevreden of chagrijnig, zij is betrouwbaar en zij manipuleert de mensen niet die zij verzorgt.

Ho, stop! Nu effe opletten. Klopt die laatste bewering eigenlijk wel? Voor manipulatie is een autonome manier van denken nodig, dus onafhankelijk van instructies die de robot gekregen heeft. Kunnen wij ons voorstellen dat Erica zelf gaat leren van haar ervaringen? Zal zij op den duur in staat zijn de haar toegewezen ouden van dagen om haar vinger te winden? Gaat zij die weerloze mensen vervolgens erfenissen aftroggelen? Wij menen dat dit theoretisch tot de mogelijkheden behoort. Die vooronderstelling vraagt om een toelichting.

De mensheid is een tijdperk binnengegaan, waarin de machine niet louter aangestuurd wordt door algoritmen maar zelf algoritmen optimaliseert. Denk maar aan Facebook en Google, om 's werelds grootste gebruikers van zelflerende computeralgoritmen te noemen. 'Dit is pas echt revolutionair', vindt Pedro Domingos. Hij is professor informatica aan de Universiteit van Washington. In 2015 bracht hij over die revolutie een boek uit getiteld *The Master Algorithm - How the quest for the ultimate machine learning will remake our world*. Een voornaam punt van zijn zorg is dat het publiek onvoldoende in de gaten heeft dat zelflerende computeralgoritmen voorselecties maken die het leven misschien makkelijker maken, maar lang niet altijd beter. Zoekmachines leren van het zoekgedrag van de gebruiker en sorteren daardoor uitkomsten voor die steeds minder verrassend zijn. Wij noemen een recent voorbeeld. Sommige mensen die stemmen op de Republikeinse partij in de VS, ontdekten dat zij van hun zoekmachine vooral bevestigingen en bewijzen voorgesorteerd krijgen van standpunten uit hun eigen partij. Heel comfortabel allemaal, die bevestiging van je eigen mening, maar wat heb je eraan? Zo ontstaan kokervisies.

Wij anticiperen dan ook op zorgrobots die net als zoekmachines een eigen agenda volgen. Het goede nieuws dat wij verkondigen is dat dit lang niet zo erg hoeft te zijn als het misschien lijkt. Als je dit als gebruiker maar scherp genoeg in de gaten houdt. Want in dat geval kun je de zorgrobot op tijd vriendelijk doch beslist corrigeren: 'Erica, je bent een lieve meid, maar wat je nu doet heb ik liever niet!'.

Hieronder staan enkele vragen die wij gesteld hebben aan de sprekers van vanavond. Hun antwoorden gaan in op de persoonlijke relatie die zij hebben met hun robot.

1. Waar ging jouw laatste conflict over met je robot? Vertel hoe jullie dat conflict uiteindelijk hebben bijgelegd.
2. Welk idee van je robot was duidelijk beter dat het jouwe? Werd je daar blij van of raakte je, als je heel eerlijk bent, een beetje, misschien zelfs heel erg gefrustreerd?
3. Welke bijscholing bood je aan, aan jouw robot? Welke aanbod wees jouw robot resoluut van de hand?
4. Welk intellectueel eigendom moet je redelijkerwijs delen met je robot? Hoe rekenen jullie dat onderling af?
5. Noem drie voorbeelden waaruit blijkt dat je bescheidener bent geworden sinds je een relatie hebt gekregen met een robot.

PS: op 24 mei krijg je die antwoorden te lezen, op papier.